

GEZ		KARTA ADRESOWA ZABYTKU	3. Miejscowość R Z E S Z Ó W
1. Nazwa UKŁAD PRZESTRZENNY ULICY JAŁOWEGO W RZESZOWIE		2. Czas powstania XV w., 1888-1909, l. 20.-50. XX w.	4. Adres ul. Jałowego, fragm. ul. Towarnickiego
7. Fotografia z opisem wskazującym orientację w stosunku do sąsiednich terenów lub stron świata albo mapa z zaznaczonym stanowiskiem archeologicznym			
 Granice ochrony układu urbanistycznego Budynki Działki 0 50 m Podkład: OpenStreetMap			5. Przynależność administracyjna województwo podkarpackie powiat Rzeszów gmina Rzeszów 6. Formy ochrony Na terenie układu znajdują się zabytki indywidualnie wpisane do rejestru zabytków. Na obszarze mogą obowiązywać ustalenia ochrony zawarte w decyzjach o warunkach zabudowy i lokalizacyjnych.

8. Historia, opis i wartości

Ulica ks. Jałowego stanowi fragment jednej z najstarszych i najcenniejszych struktur przestrzennych historycznego Rzeszowa, jaką był obszar dawnego Krakowskiego Przedmieścia. Przedmieście to wykształciło się zapewne już w pocz. XV w., wzdłuż drogi do Przybyszówki, która stała się z czasem główną drogą prowadzącą do Krakowa. Od II poł. XIX w. ciąg komunikacyjny dawnej ul. Krakowskiej stanowił jeden z bardziej atrakcyjnych inwestycyjnie obszarów i w ciągu półwiecza przybrał charakter reprezentacyjny. Historyczny bieg ul. Krakowskiej został podzielony na część wschodnią (obecna ul. Sokoła) i zachodnią (obecna ul. ks. Jałowego) wytyczonymi ok. 1968 r. Alejami 22 Lipca (od 1990 r. Aleją Łukasza Cieplińskiego). Obecna ul. ks. Jałowego zachowywała swą pierwotną nazwę do 1946 r., kiedy to została przemianowana na ul. Ignacego Daszyńskiego, następnie w 1952 r. na ul. Iwana Turkienicza i w końcu w 1990 r. na ul. ks. Józefa Jałowego.

Teren ul. Jałowego to obecnie obszar o wysokim nasyceniu obiektami zabytkowymi, zarówno indywidualnie wpisanymi do rejestru zabytków, jak i ujętymi w gminnej ewidencji zabytków. Do rejestru zabytków wpisane są następujące obiekty: dworek Karpińskiego, ob. Pałac Biskupów Rzeszowskich przy ul. Jałowego 2 (A-1028, dec. z dn. 15.06.1979 r.), kamienica przy ul. Jałowego 10 (A-1119, dec. z dn. 07.04.1993 r.), kamienica przy ul. Jałowego 12 (A-1121, dec. z dn. 15.06.1979 r.), kamienica przy ul. Jałowego 19 (A-1226, dec. z dn. 12.02.1991 r.), Gimnazjum Męskie, ob. II LO przy ul. Jałowego 22 (A-1103, dec. z dn. 24.06.1981 r.), Seminarium Nauczycielskie, ob. budynek Uniwersytetu Rzeszowskiego przy ul. Jałowego 24 (A-497, dec. z dn. 15.03.2011 r., B-744, dec. z dn. 28.08.1987 r.), Bursa Seminarium Nauczycielskiego, ob. budynek Uniwersytetu Rzeszowskiego (A-496, dec. z dn. 15.03.2011 r.), kamienica przy ul. ks. Jałowego 33 (A-785, dec. z dn. 25.11.1982 r.), plebania, ob. budynek w zespole par. pw. Chrystusa Króla przy ul. Jałowego 37 (A-1306, dec. z dn. 29.01.2015 r.), kościół rzym.-kat. par. pw. Chrystusa Króla przy ul. Jałowego 39 (A-1088, dec. z dn. 01.04.1981 r.; B-707, dec. z dn. 19.02.2016 r.). W części zachodniej ulicy zwarta zabudowa ustępuje wolnostojącym gmachom i domom/willom z ogrodami. Zachowana w większości do dzisiaj zabudowa ul. Jałowego wykształciła się zasadniczo w okresie od 1888 r. do 1909 r., co dobrze ilustrują trzy mapy katastralne: z 1879, 1888 i 1909 r. W latach 1931-1935 na zachodnim krańcu wybudowano kościół Chrystusa Króla, stanowiący dominantę przestrzenną wnętrza urbanistycznego ulicy.

Zabudowa ul. ks. Jałowego jest świadectwem rozwoju urbanistycznego miasta począwszy od XV w., a maksymalnie zintensyfikowanego na przełomie XIX i XX wieku w czasach autonomii galicyjskiej. W historycznej tkance Rzeszowa stanowi cenną strukturę przestrzenną o znaczącej funkcji komunikacyjnej, administracyjnej, kulturowej, edukacyjnej i mieszkalnej. Zachowane liczne wolnostojące domy w ogrodzie są świadectwem ukształtowania się na tym terenie atrakcyjnej i reprezentacyjnej dzielnicy willowej. Istniejące przy ulicy obiekty sakralne, publiczne i mieszkalne uległy nieznacznym przekształceniom, do dziś w większości zachowały autentyczną substancję zabytkową oraz pierwotną funkcję. Układ przestrzenny, jako zabytek jest nośnikiem wartości historycznych, artystycznych i naukowych.

9. Stan zachowania i postulaty dotyczące konserwacji

Powstałe po II wojnie światowej budynki dogęszczające historyczną zabudowę ulicy Jałowego, likwidacja ogródków frontowych willi oraz indywidualne przekształcenia obiektów nie wpłynęły znacząco na ukształtowaną strukturę przestrzenną ulicy oraz jej zabytkowy charakter. Do dziś zachował się czytelny historyczny podziałów gruntów w postaci prostokątnych, prostopadłych do ulicy parcel, z których wydzielono wąskie pasy ogródków frontowych zajętych na początku lat 60. XX w. pod chodnik. W przypadku przebudowy układu komunikacyjnego można rozważyć odtworzenie ogródków frontowych przed zabudową willową. Układ zabudowy ulicy cechuje zachowana historyczna kompozycja i relacje przestrzenne, które bezwzględnie winny podlegać ścisłej ochronie konserwatorskiej.

Postulaty dotyczące konserwacji:

- wpisanie układu przestrzennego ulicy w oznaczonych granicach do rejestru zabytków;
 - zachowanie historycznej zabudowy (ochronie podlega bryła, gabaryty, forma, układ elewacji, detal architektoniczny, historyczna stolarka okienna i drzwiowa, historyczne ogrodzenia);
 - ochrona elementów dawnej infrastruktury miejskiej (bruki, dawne elementy oświetlenia, tablice z nazwami ulic i numerami domów)
 - utrzymanie zieleni wzdłuż ulicy;
 - niedopuszczanie do nadbudowy budynków historycznych;
 - nowa zabudowa, dopuszczalna jedynie jako uzupełnienie istniejącej, skalą i formą powinna harmonizować z obiektami historycznymi;
 - konsultowanie zamiarów inwestycyjnych przy obiektach historycznych oraz nowych inwestycji w obrębie wyznaczonych granic z Wojewódzkim Urzędem Ochrony Zabytków z siedzibą w Przemyślu, Delegatura w Rzeszowie.
- Z uwagi na położenie układu na obszarze ewidencjonowanego stanowiska archeologicznego Rzeszów 17 (103-76/56) w działaniach inwestycyjnych należy uwzględnić ochronę archeologiczną.

10. Wykonanie karty (autor, data i podpis)

Biurow Miejskiego Konserwatora Zabytków, październik 2021 r.

11. Zatwierdzenie karty (podpis wojewódzkiego konserwatora zabytków)*

*dotyczy zabytków niewpisanych do rejestru zabytków i niewłączonych do wojewódzkiej ewidencji zabytków